

צ'בזטי מוזהר"ן

תנינא

דף כד:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה לה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

תורה אור
שמות יתרו יח (ט) ויחך
יתרו על כל הטובה אשר
צפה יקח לישאל אשר
הצילו מיד מצרים:
תורה לה
תהלים קט (קנב) קדם
ידעתי מעדית כי לעולם
יסדקם:
תורה לו
תהלים יז (יד) ממתים ידך
יקח ממתים מחלך חלקם
בחיים וצפונך וצפונך תמלא
בטנם יצבעו בנים והניחו
יתרם לעוללהם: (טו) אני
בצדק אחזה פניך אשבעה
בהקצין תמננך:
תהלים ח (ג) מפי עוללים
וירקם יסדק עז למען
צורריך להשבות אויב
ומתנקם:
תהלים כו (ד) אחת שאלתי
פאת יקח אותה אבקש
שכתי בבית יקח כל ימי
חיי לחיות בגעם יקח ויקבר
בתיקלו:

כד: ליקומי

לד לה לו לז

מוהר"ן תנינא

עם עוה"ב, וזהו בחינות [1] חלקם בחיים וצפונך תמלא בטנם. חלקם בחיים, וצפונך, היינו הן אותן שבחורין חלקם בחיים דהיינו למלאות תאוותם בחיים חיותם בעוה"ז. והן אותן שבחורין ברב טוב הצפון דהיינו עוה"ב וזהו וצפונך שבחורין בטוב הצפון דהיינו עוה"ב. ושניהם הם בחי' מילוי בטן כנ"ל, וזהו חלקם בחיים וצפונך: תמלא בטנם. שאלו ב' הכתות הן הבחורים בעולם הזה והן העובדין בשביל עוה"ב שהם בחי' חלקם בחיים וצפונך כנ"ל שניהם הם בבחי' תמלא בטנם שרוצים למלאות בטנם ותאוותם זה בעוה"ז וזה בעוה"ב רק שזה הבוחר בעוה"ב הוא חכם יותר שבוחר בעולם עומד הקיים והנצחי וממאס עוה"ז שהוא עובר וכלה. וגם באמת בודאי טוב יותר הרבה לעבוד ה' אפי' אם עובד בשביל עוה"ב. אך אעפ"כ גם זה נקרא בחי' מילוי בטן כנ"ל. וזהו [2] ישבעו בנים שהשביעה שלהם הוא בנים כדרך העולם שכל עבודתם הוא כדי להשאיר ירושה לבניו. ובאמת מי שאינו איש קדוש ורודף אחר תאוות ומניה ממנו לבניו הוא כמו מי שמלכלך עצמו בטינוף ולוקח טינוף ומכסה על הטינוף. כי באמת ממון דקדושה הוא גבוה מאוד ויש בו כמה בחי' גבוהות וקדושות עליונות מאד, כמבואר במקום אחר [3] אבל הממון של תאוות עולם הזה הוא מותרות, שנשאר מן האדם מותרות אחר שמילא תאוותו בעוה"ז והמותרות אחר כל תאוותיו הוא הממון שנשאר אחריו. גם הבנים שאינם נולדים בקדושה הם ג"כ מותרות ממש כי הם באים ממותרות וסרחון ועכירת המוח שיוצא להוץ ומה נהוה הבנים בחי' טפה סרוחה [4] סרחון ממש [5]. ובשביל זה נקראים הבנים עוללים לשון טינוף כי עולל פירשי' טינף [6] טינוף וליכלוך וכנ"ל ומי שמניח בנים כאלו הוא גנאי ובזיון כי הם בחינות מותרות וטינוף. ע"כ הוא רוצה לכסות אותם ולייפות אותם עם הממון, שהוא ג"כ מותרות גמור שנשאר אחר כל התאוות כנ"ל, וזהו הירושה שמשאיר להם אחר מותו. נמצא שמכסה בטינוף על טינוף וזהו ישבעו בנים שהשביעה שלהם הוא בנים שבשביעם הם מכלים ימיהם. והניחו יתרם לעולליהם שמכסים במותרות על העוללים שהם ג"כ בחינות מותרות כנ"ל, היינו הירושה שמניחים לבנים שבשביעם זה מכלים ימיהם כנ"ל. אבל אני אין בוחר לעצמי מב' הכתות הנ"ל כ"א לזכות לחזות בנועם ה' [7]. וזהו [8] אני בצדק אחזה פניך שדוד המע"ה אמר שבחר לו רק לזכות בצדקות שלו לחזות פני ה' ולהכיר הבורא ית'. וגם הבנים שהוא הפין להשאיר כוונתו רק בשבילו ית' כדי להשלים כביכול צלם דמות תבניתו [9] כי הבנים דקדושה הם גבוהים מאוד וכשארז"ל (יבמות סג ע"ב) כל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו ממעט את הדמות כי כשבא נולד בן בעולם נולד ובא צלם אלקים כביכול ונשלם צלם דמות תבניתו וזהו אשבעה [10] דהיינו השביעה של בנים בחי' ישבעו בנים [11] הוא רק בהקצין תמונתך שעיקר שביעתו של בנים

לד [12] ויחד יתרו על כל הטובה [13]. כי אצל סתם בני אדם אין השמחה של כל הטובות ביחד כי יש חילוקים רבים בענין השמחה. למשל, כשבאין על התונה, יש מי ששמח מן האכילה שאוכל דגים ובשר וכיוצא ויש אחד ששמח מן הכלי זמר. ויש ששמח מדברים אחרים כיוצא בהם. ויש ששמח מן ההתונה עצמה כגון המהותנים שאינם משגיחים על אכילה ושתיה רק שמחים מן ההתונה עצמה וכיוצא שאר חילוקים, אבל אין אדם שיהיה שמח מכל השמחות ביחד ואפי' מי ששמח מכל הדברים הנ"ל אעפ"כ אין השמחה מכל הדברים ביחד רק מכל אחד בפ"ע בזה אחר זה. גם יש אחד שאין לו שום שמחה כלל לא מן האכילה ושתיה ולא משאר דברים ואדרבה יש לו קנאה וצער שמקנא על השידוך על שזה נשתדך בזה. אבל שלימות וגדלות השמחה הוא מי שזוכה לשמוח מכל הטובות ביחד. וזה א"א כ"א כשמסתכל למעלה על כל הטובה דהיינו על השורש שמשם נמשכין כל הטובות, ושם בהשורש הכל אחד ואזי שמחתו מכל הטובות ביחד: ואז השמחה גדולה מאוד ומאירה באור גדול מאוד, כי ע"י הכלליות שנכלל שמחה בחבירתה נגדל ביותר אור השמחות וכן כל מה שנכללן יותר ריבוי השמחות זה בזה נגדל ונתוסף אור השמחה ביותר ויותר כי נגדל ונתוסף האור מאוד ע"י ההתנוצצות שמתנוצץ משמחה לחבירתה. וכל מה שיש יותר שמחות שנכללן ביחד נתוסף ביותר ויותר אור ההתנוצצות. וע"כ כשנכלל השמחה של כל הטובות ביחד אזי אור השמחה גדול מאוד על ידי רבוי ההתנוצצות מזה לזה ומזה לזה כנ"ל. וזהו ויחד יתרו על כל הטובה שהיה שמח מכל הטובות ביחד וזהו על כל הטובה כי היה מסתכל למעלה על כל הטובה היינו על השורש ששם הכל אחד ושם נכללן כל השמחות יחד וע"כ היה שמח על כל הטובות ביחד כנ"ל:

לה [14] לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות. וז"ש (תהלים קי"ט) קדם ידעתי, שאני יודע מקודם מה שיהיה. ומדיכין,

מעדותיך דהיינו מן התורה:

לו [15] תיכף שנעשה ספר, מן התורות הגבוהות והנפלאות מאוד מאוד, מאחר שנעשה מהם ספר, יש עליהם חיפויים והסתרות שנחפה ונסתר אורם הצח והנפלא. והדפין של כריכה הם מחפים, וכו':

לז [16] (תהלים יז) ממתים ירך ה' ממתים מחלד וכו' אני בצדק אחזה פניך וכו'. הכלל שעיקר התכלית הוא רק לעבוד ולילך בדרכי ה' לשמו ית' כדי לזכות להכיר אותו ית' ולדעת אותו ית' שזהו עיקר התכלית וזהו רצונו ית' שאנחנו נכיר אותו ית' ואין ראוי לאדם שיהיה לו כוונה אחרת בעבודתו ית' כ"א למלאות רצונו ית' [17] שאמר ונעשה רצונו [18]. כי יש מי שעובד כל ימיו ורודף אחר תאוות עוה"ז, כדי למלאות בטנו וכריסו בתאוות עוה"ז. ויש מי שעובד ומשתדל כדי לזכות לעוה"ב וגם זהו נקרא מילוי בטן שרוצה למלאות בטנו ותאוותו

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ב * שמות יח ט'

^ג גם בדפודר ותרלד - ההתנוצצות, מתרלו - התנוצצות

^ד בתרלד - גזול

^ה לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ו לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ז לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ח ע"כ ז"פ ית'

^ט עין פרשי' שמות כט כה ד"ה ריה ניוחו ופרשי' זכחים ב: ד"ה לשם ניוחו. ובספרי פנחס סוף פסקא יב.

^י תהלים יז יד

^{יא} המשך הפרק הג"ל תהלים יז טו

^{יב} לעיל בלק"מ קמא תורה כג אות ה/, כה אות ד/, תורה נו אות ה, תורה נט, סח, טט.

^{יג} אבות פ"ג

^{יד} עיין מעשה ז' בעטלערס יום חמישי למה צחקו על מעט המחזיק את המרובה שסיפר החכם הראשון.

^{טו} בתרלו ציין כאן (ברכות ח) ובתשכס חזק וציין (תהלים ח)

^{טז} ראה פרשי' תהלים ח' ב' עוללים לשון ועוללתי בעפר קרני (איוב טו) וע"ש הלכלוך נקראו כל תינוקות עוללים:

^{יז} תהלים כו ד'

^{יח} המשך הפרק הג"ל תהלים יז טו

^{יט} הלשון מנוסח הברכה רביעית משבע ברכות

^כ תהלים יז טו הג"ל

^{כא} תהלים יז יד הג"ל

מאמר קדם ידעתי מעדותיך

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא

פתיחה

כשלומד תורה באמת, יכול לידע מהתורה עתידות (לק"ע)

שיחות

ספר שיחות מוהר"ן – אות קצו – שיחתו הקדושה של רבנו זכרנו לברכה אור ליום שני פרשת נח תק"ע: התורה שלי גדולה מאד. והיא כולה רוח הקדש ויכולין לידע ממנה עתידות, שמי שיטה עצמו ויאזין ויקשיב התורה שלי יכול לידע עתידות שיהיה. ואין צריך לומר אחר כך כשנעשין הדברים בעולם שאז יכולין בודאי למצא הכל בתוך התורה שלי ולראות ולהבין שהכל מבאר בתוך התורה שנאמרה כבר: כל זה שמעתי אחר שבת בראשית שנת תק"ע, בעת שהראיתי לו התורה בראשית לעיני כל ישראל בכתב הנדפסת ב"לקוטי תנינא" סימן ס"ז. ובאותו השבוע ראינו בחוש כל הנזכר לעיל, איך בהתורה הקדושה שלו הוא מגלה נעלמות ועתידות. כי מעשה שהיה כך היה: כי בשבוע הקודם ביום חמישי שהוא כ"ה תשרי שנה ה"ל נסתלק כבוד הרב הגאון בוצינא קדישא החסיד המפורסם מורנו הרב רבי לוי יצחק זכר צדיק לברכה, אב בית דין דקהלת קדש ברדיטשוב (שפ), ובשבת שאחר יום חמישי ה"ל שהוא שבת בראשית אז נאמרה התורה ה"ל מפי רבנו זכרנו לברכה המתחלת "בראשית לעיני כל ישראל", המדברת מהעלמת הפאר של ישראל, דהינו העלמת והסתלקות הצדיק שהוא הפאר של ישראל:

חיי מוהר"ן – אות מה (מה) מענין מאמר בראשית לעיני כל ישראל. כבר מבאר קצת במקום אחר באור ענין זה איך שנגרף בחוש שהתורה הזאת נאמרה בלילה ביום הקדש. כי אמרה בלילה שבת קדש בראשית, ואז לא נודע עדין שום דבר מפטירת הרב מברדיטשוב עד איהו ימים אחר שבת באה הידיעה לכאן. ואז ראו והבינו למפרע איך שכל ענין זה הוא מרמז בבאור היטב בתוך דברי המאמר הנ"ל: והנה במאמר זה מבאר שפשוטתלק הצדיק הראש בית. על ידי זה נתגדלין ונתפרסמין בעלי שמות הטמאה וקדרים וכו', וכן על ידי זה באים שרפות רחמנא לצלן. וכל זה ראינו בעינינו שבסמוך אחר פטירת הרב הקדוש ה"ל נתפרסם סמוך למקומותינו קדרי אחד בכפר חוסטיבץ בפרסום גדול, והיו נוסעים אליו מכל הסביבות, ועשה פעולות רבות בשמות הטמאה. וכן נתפרסם כמה וכמה קדרים במקומות אחרים: גם באותה השנה היו שרפות גדולות בעולם עד שבמעט שלא היתה עיר אחת שלא נשרפה כמה פעמים, וגם בברסלב היו שרפות גדולות כמה פעמים בשנה זו, וכן בעירות הסמוכות והרחוקות. ובזה ראינו בעינינו איך שכל תורתו היא פלה רוח הקדש, ויכולין לידע ממנה עתידות, פאשר אמר הוא זכרנו לברכה בעצמו על מאמר הנ"ל:

ימי מוהר"ן – חלק ראשון אות לט – בלקוטי תנינא בסימן ס"ז עין שם ושם דבר מענין העלמת הפאר מה שנתעלם הצדיק שהוא הפאר והחן שהוא הבעל הבית של העולם, ואמר התורה ביראה גדולה בדרבו ועיניו היו מלאים דמעות ושום אדם לא ידע מה שמרמז בתורתו מענין הסתלקות הצדיק הנ"ל ביום ראשון אחר שבת שמענו השמועה שנסתלק הרב הצדיק מברדיטשוב ולא רצינו להאמין אחר כך בלילה השני ליום שני הבאתי לפניו זכרנו לברכה התורה בראשית הנ"ל שבכר כתבתיה ביום ראשון ועין והביט בה היטב וגם אז ישב משתומם בצער והבנתי פי דבר הוא ואחר כך ענה ואמר התורה שלי גבוה מאד והיא פלה רוח הקדש ויכולין לידע ממנה עתידות, מפל שפן שבכר הדבר נעשה, בודאי יכולין למצא הפל בתוך תורתנו וכו' כמבאר שיחה זאת במקום אחר (חיי מוהר"ן מ"ה)

לקוטי הלכות

אין

קושיות

א. ראוי להם לידע עתידות – צ"ע מדוע נקט רק עתידות ולא כל נעלם כדמצינו מעשים שהבעש"ט/י הסתכל בתורה וגילה לנשים עגונות היכן בעליהם, ולאנשים היכן נמצא מה שאבד מהם. אמנם ע"ש שראה ע"י אור הגנוז בתורה לא בתורה עצמה וצ"ע אם יש חילוק.

ב. קדם ידעתי מעדותיך – צ"ע האם כוונת רבנו כיון שבתורה נגזר האור הראשון¹ שבו רואים מסוף העולם עד סופו. כי לכאורה ע"י אור הגנוז יכול לידע רק את ההווה מסוף העולם ועד סופו, ולא את העתיד. כך נראה מסברא אבל האמת שכנראה זה לא כך אלא הוא עניין אחד כמבואר בספר סוד יכין ובו ע"כ²

ג. עיין הערה הנ"ל ובתולדות יעקב יוסף³ בשם הבעש"ט שידבק את עצמו אל פנימיות רוחניות אור אין סוף שבתוך אותיות התורה והתפלה, שהוא נקרא לימוד לשמה, שבוה אמר ר' מאיר (בפ"ו דאבות) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ומגלין לו רזי תורה וכו', ר"ל שידע עתידות. – וצ"ע לפי זה מה מחדש רבנו? ואולי מה שכתב ראוי ללומדי התורה לידע עתידות משמע לא רק צדיקים אלא גם לומדי תורה ובלבד שילמד לישמע באמת וצ"ע.

ד. קדם ידעתי מעדותיך – לכאורה הכוונה שמגלה בתורה עצמה ע"י שמבין דבר מתוך דבר. וצ"ע כי בגמ'⁴ חכם עדיף מנביא ביארו רמב"ן וריטב"א ויערות דבש⁵ שהכוונה ע"י רוח הקודש שבקרבים. וצ"ע הרי רוח הקדש היא אחת מעשר מדרגות הנבואה⁶

¹ מקור מים חיים – פרשת בראשית אות כג) עיין בסה"ק זוהר חי' לפ' משפטים דק"י, ובס' אורח לחיים פ' בלק, ובס' דמ"א בליקוטים ד"ה טעם למה נקרא, שכולם הביאו את העובדא הנזכר בשבחי הבעש"ט, שהיה בק"ק מעובדו סוחר אחד מאותן שלא נתקשרו עדיין להבעש"ט, ופעם אחת נסע בנו יחידו של סוחר הנ"ל לברעסלא, והיה דרכו להתעכב בנסיעה כזו ד' שבועות ועכשיו נתעכב יותר מעשרה שבועות ולא היה ממנו שום ידיעה, והלך עש"ק להבעש"ט, וציזה הבעש"ט שיביאו לו ספר הזוהר ופתח אותו וראה בו, ואמר לו בנך הוא בעזה"י בחיים, ושבת זה ישובת בכפר סמוך לעירנו פרסה אחת, ולא האמין הסוחר לדבריו, אבל תיכף במוצאי שבת קודש בא בנו לביתו, והלך אביו להבעל שם טוב, ובקש ממנו שימחול לו היות שדיבר עליו לשון הרע, ואמר לו הבעש"ט שוטה אתה, הלא האור שברא הקב"ה בששת ימי בראשית היה אדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו, וגנוזו לצדיקים לעתיד לבא, והיכן גנוז, בתורה, ולכן כשאפתח ספר הזוהר אני רואה כל העולם כולו, ולא אשגה ברווא בעזרת הש"י, והוא שם בשבחים צד כ"ג, ועיין לקמן פ' ואתחנן בהגה כ"ט מזה. עוד הביאו בסה"ק ובאור המאיר פ' פקודי, ובמאור עינים שמות צו, ועוד עובדא כיצא בזו שהיתה אצל ר' ברוך מקאמינקא ששלח שוורים לדרך, והיה מתיירא שלא יפלו ליד בעלי מלחמה היוונים, כדרך שגולו שוורים של סוחרים אחרים, ושלח את ר' יוסף מקאמינקא אל הבעש"ט, ואמר לו הבעש"ט, למה לא אמרו לי בעת ששלחו את השוורים, והייתי משגיח עליהם, ואח"כ פתח את ספר הזוהר ועיין בו, ואמר אני רואה את השוורים שלא גולו אותם, ושאל ר' יוסף אותו וזה כתוב בזוהר, והשיב לו זהו מה שאמרו חז"ל עג' פסוק וירא אלהים את האור כי טוב וגנוז, כי באור של ששת ימי בראשית היו יכולים להסתכל מסוף העולם ועד סופו, וגנוז בתורה, ומה שאמרו שגנוזו לצדיקים לעתיד לבא, היינו לצדיקים שעתידיים לבא בעולם, וכל מי שזוכה למצוא בתורה את האור הגנוז, מסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, וכי סבור אתה שהשוורים לבד ראיתי כו', והוא בשבחי הבעש"ט צד מ':

² כנ"ל גם עיין אגרא דכלה – פרשת בראשית מסרה וירא אלקים את האור. ט' בתורה והמה נרמזים במסורה גדולה (מבין חידות), אפשר בא לרמז כי מדה עשירית לית לה נהורא מגרמיה כלום, על כן נמסר וירא אלקים ט' פעמים, ועל כן יש ט' מיני נקודות. א"ת האור בגימטריא בתורה⁷ ובגימטריא תרי"ג, לרמז שעל ידי התורה והמצות נהנין מן האור הגנוז, כי בתורה נגזר האור הגנוז, והנה במדרש רז"ל ופסיקתא דר"כ פ"ב) אם בקשת לטול עצה מן התורה הוה נוטל, היינו להסתכל בפסוקי התורה לידע איך יתנהג, כי באור הראשון היה אדם צופה ומסתכל בו מסוף העולם ועד סופו וחגיגה יבא, והוא גנוז וגניזתו בתורה, על כן על ידי הראיה בתורה יכול האדם לידע עתידות. וזהו גם כן טעם הראשונים ששאלו לתינוק פסוק לי פסוקי:

³ מקור מים חיים פרשת ואתחנן הערה כט – ובספר סוד יכין ובו ע"כ פרק ב' כתב וזה לשונו, יחשוב קודם הלימוד מחשבה נכונה שמכין את עצמו ללמוד לשמה, בלי שום כוונה זרה, וכאשר הזהירו אותי לזה מורי הגדולים בתורה ובחסידות, ובראשם ידידי הרב החסיד מופת הדור מו"ה ישראל בעש"ט זצלה"ה, כוונה רצויה בלימוד לשמה, לדבק את עצמו בקדושה ובטהרה עם האותיות בכח בפועל בדיבור ובמחשבה, לקשר חלק מנפש רוח נשמה חיה יחידה בקדושת נר מצוה ותורה אור, אותיות המחכימות ומשפיעים שפע אורות וחיות אלקות אמיתיות נצחיות, וכשזוכה להבין ולהתדבק בהאותיות הקדושים, יכול להבין מתוך האותיות ממש אפילו עתידות, ולכן נקראת התורה מאירת עינים, שמאירה עיני המתדבק בהם בקדושה ובטהרה, כמו האותיות של אורים ותומים, ומילדותי מיום שהכרתי בדביקות אהבה עם מורי ידידי הרב החסיד מו"ה ישראל בעל שם טוב תנצב"ה הנ"ל, ידעתי נאמנה שזה היה הנהגותיו בקדושה ובטהרה ברוב חסידות ופרישות וחכמתו, צדיק באמונתו יחיה דמטמירין גליין ליה, וכבוד אלהים הסתר דבר, עד כאן לשונו, והוא באוצר החיים פרשת ואתחנן דף מ"א ע"א, ובנוצר חסד פרק ד' אות ה' עיין שם, ושם בפרק ה' אות כ"ב סיים בה וזה לשונו, ובאמת כשהיו שואלין למרן הריב"ש איזה דבר, היה פותח איזה ספר זוהר וכיוצא גמרא ולומד ואחר כך משיב לשואל, ואמר שאור שברא הקדוש ברוך הוא היה אדם צופה מסוף העולם ועד סופו והיכן גנוז לצדיקים בתורה (עיין לעיל פרשת בראשית אות כ"ז ושם בהגה כ"ג), וכשארם הצדיק לומד תורה לשמה צופה מסוף עולם ועד סופו, עד כאן לשונו:

⁴ תולדות יעקב יוסף – פרשת ויצא – אות יא – ולולי דמסתפינא לחוות דעתי בזה הייתי מפרש כפשוטו, פרדס שדרשו חז"ל ר"ת פשט רמז דרוש סוד. ולפי מה שקבלתי ממוורי (הבעש"ט) שעיקר עסק תורה ותפלה הוא שידבק את עצמו אל פנימיות רוחניות אור אין סוף שבתוך אותיות התורה והתפלה, שהוא הנקרא לימוד לשמה, שבוה אמר ר' מאיר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ומגלין לו רזי תורה וכו' (אבות פ"ו מ"א). ר"ל, שידע עתידות וכל מאורעותיו מתוך התורה, וידע איך יתנהג בתורה ועבודת הש"י מלבד שרואה עולמות של מעלה, וכהנה שמעתי מפי מורי ודפח"ח: (הוא גם בבעש"ט עה"ת ואתחנן אות לו)

⁵ ב"ב דף יב. מיום שחרב בית המקדש אע"פ שניטלה הנבואה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה. אמר אמימר וחכם עדיף מנביא שנאמר ונביא לבב חכמה מי נתלה במי הוא אומר קטן נתלה בגדול.

⁶ יעירות דבש לרבי יהונתן אייבשיץ חלק ראשון סוף דרוש יג ד"ה אמנם יש – הקשו תוספות וד"ה הכלו האיק אמר חזקיה חזאי דנפקי מנאי בנין דלא מעלי, והתירוץ הוא דכביכול מפיו אינו יוצא שיהיה זה צדיק או רשע, דא"כ הוי גזרה ואבדה הבחירה, אבל במחשבתו חקוק וגלוי, אם יכשר או יפסל, כי הלא יודע עתידות, והחכמים ברוח הקדש משיגים מחשבת הבורא ב"ה, ולכן על תרגום בראשית מפרש במחשבתו, ובחד תרגום בסוכלתנא, כי החכמה היא המחשבה, וחכמים משיגים מחשבת ה' והוא רוח הקדש באמת ומדרגת

- ה. קדם ידעתי מעדותיך – צ"ע אם הכוונה לרוח הקדש לכאורה כיון שכבר זכה לה ע"י התורה אזי יודע עתידות גם שלא מתוך התורה.
- ו. קדם ידעתי מעדותיך – עיין תורה קלח "לך אמר לבי" שמי שהוא בר לבב יוכל לידע עתידות ע"י מה שהלב אומר לו שהם דברי ה' ממש. צ"ע האם גם כאן ע"י התורה נעשה בר לבב או שכאן זה נמצא בתורה עצמה.
- ז. לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות – צ"ע א"כ מדוע רובא דרובא של הלומדים לא זוכים לזה. עיין לקוטי עצות – ערך תלמוד תורה אות עג. בשלומד תורה באמת, יכול לידע מהתורה עתידות (ל"ה):
- ח. לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות – צ"ע כיון שמעט מאוד לומדי תורה זוכים לזה, משמע שהיא מדרגה גבוהה, א"כ מאי רבותא שיודעים עתידות ע"י התורה, הרי צדיקים ידעו הרבה יותר מזה ברוח הקודש ויש שזכו אפילו להבין שיחת דקלים וצפצופי עופות^ט וגם האריז"ל ידע זאת^י
- ט. לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות – בשלמא לידע למצא אבדות ולהתיר עגונות אבל לידע את העתיד צ"ע אדרבה ראוי להם לסמוך על ה' ולא לרצות לידע עתידות.
- י. לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות – צ"ע מה התועלת בזה? הרי אדרבה "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח ג), ופרש"י – התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו: אבל עי"ש רמב"ן שדווקא מהנזכרים בפסוק שלפני כן דהיינו קוסם קסמים, מעונן, מנחש, מכשף, חובר חבר, ושואל באוב, וידעוני, ודורש אל המתים, מהם לא תבקש לדעת עתידות, אבל מהנביאים ואורים תומים כן תבקש. וכמ"ש שם בהמשך נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון. וצ"ע ברמ"א באו"ח סי' תרס"ד שכתב ואינו ראוי לדרוש ולחקור אחר העתידות כלל, ומשמע שאמנם אינו איסור תורה אבל הוא בגדר אינו ראוי וכ"ה בספר חסידים תר"ה דמשמע שם שאינו איסור גמור ורק שומר נפשו ירחק מזה ע"ש.
- יא. לידע עתידות – צ"ע מאי שנא מניחוש (דכתיב דברים יח/א) לא ימצא וכו' קסם מעונן ומנחש ומכשף) בשלמא לרמב"ם^{יב} שאין בהם ממש ניחא^{יג}, אבל לרמב"ן שאפשר עי"ז לידע את העתיד, כמו שכתב שם שניחוש הוא לשון נגזר מלשון חשתי ולא התמהמהתי (תהלים קיט ט), שכל מה שימהר להודיע בעתיד קודם היותו יקרא נחש, כלומר נחיש ונקדים לדעת ואמר הכתוב כי תועבת ה' כל עושה אלה, עכ"ל. מאי שנא כשרוצה לידע העתיד ע"י ניחוש או ע"י התורה? לכאורה שניהם תועבת ה' כנ"ל ועכ"פ הפך מתמים תהיה.
- יב. לומדי תורה דהיינו חכמי תורה ראוי להם שידעו עתידות – צ"ע לכאורה פשיטא שהרי אמרו (ב"ב יב). חכם עדיף מנביא^{יד}. אלא שא"כ מדוע ביטול הנבואה נחשב ירידת הדורות? ברור שצ"ל שיש בכל אחד מהם מעלה

נשמתם, ולכן חכם עדיף מנביא (ב"ב י"ב), כי החכם מדבק נשמתו במחשבת ה' ומשיג יותר ממה שהנביא שומע מה ש' מוציא מפיו כביכול, ואפילו בשר דם יש דברים בלבו מה שאינו מוציא מפיו, ומכ"ש בקב"ה, ולכן החכם שמישיג במחשבתו הבורא, יותר גדול מנביא שהוא מלשון גיב שפתים, ולכן דניאל עדיף מינייהו, דאינהו נביאים, והוא ברוח הקדש משיג יותר בחינת חכם, ולכן חזקיה השיג במחשבת רוח הקדש:

^ה עיין אבות דרבי נתן (פרק לד משנה ח) שנבואה היא אחת מעשר השמות של רוח הקודש.

^ט בסוכה דף כח ע"א רבן יוחנן בן זכאי בקי בשיחת דקלים. שזו הכוונה על שלמה (מה שכתוב וידבר על העצים וכו' ועל הבהמה ועל העוף וכו') ראה רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קלד ע"א, במאירי על מסכת סוכה ובחכמת שלמה ד"ה ושיחת דקלים, ועוד עיין הערוך ערך סח הראשון. על שיחת עופות ראה רבנו בחיי ויקרא פרק יא: ונחוש העוף הטהור כו' מה שהוא מגלה לבני אדם אינו אלא בקול הקריאה וצפצוף כו' כמו שאמרו רז"ל: שיחת דקלים ושיחת עופות ושיחת אילנות. ועל זה אמר שלמה בחכמתו: (קהלת פרק י פסוק כ): כי עוף השמים יוליך אֶת הקול.

^י שער הכוונות דרושי פסח דרוש יב שישבו האריז"ל ותלמידיו בשדה ובא עורב וצעק ואמר האריז"ל ברוך דיין אמת ואמר להם כיון שגילה להם סוד נגזר עליו שבו ימות.

^{יא} דברים פרק יח (י) לא ימצא כף מעביר גנו ובתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף: (יא) וחבר חבר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים: (יב) כי תועבת ידוד כל עשה אלה ובגלל התועבת האלה ידוד אלהיך מוריש אותם מפניך: (יג) תמים תהיה עם ידוד אלהיך:

רמב"ן שם פסוק ט – ומנחש הוא המביט בעופות בכנפיהם או בצפצוף, כענין שכתוב (קהלת י ב) כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר והוא לשון נגזר מלשון חשתי ולא התמהמהתי (תהלים קיט ט), שכל מה שימהר להודיע בעתיד קודם היותו יקרא נחש, כלומר נחיש ונקדים לדעת ואמר הכתוב כי תועבת ה' כל עושה אלה, ולא אמר "עושה כל אלה", כי הכתוב ידבר על רובם, כי המעונן והמנחש אינה תועבת ולא הוריש הכנענים בעבורם, כי כל בני אדם יתאו לדעת עתידות למו ומתעסקין בחכמות רבות כאלה לדעתם:

^{יב} עיין רמב"ם הלכות ע"ז פרק יא הלכה טז כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן ומפני זה אמרה תורה כשהזהירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך:

^{יג} כביכול ניחא שהרי מקשים עליו, ראה שם מעשה רקח שכתב: לכאורה דברים תמוהים הם דמעשה דשאל עם בעלת אוב כתוב בפסוק ואין ספק שהיה המעשה באמת וכן בכמה מקומות מוכיח שדברים אמתיים הם ובגמ' אמרו גם כן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה וכבר נתעוררו המפרשים ז"ל בזה ולענ"ד נראה כוונת רבינו אינה אלא כלפי שהם מצד הסטרא אחרא.

^{יד} ראה מוהר"ל גבורות השם – הקדמת המחבר הראשונה – ולפיכך אמרו חכמים (ב"ב י"ב ע"א) חכם עדיף מנביא. וביאור זה כי הנבואה דומה בדבר לחוש עין שירגיש המוחש מבחוץ, ואף כי אין הנבואה על ידי השגת החוש הגשמי, מכל מקום כמו שהחוש דבק במוחש, כך

שאין בחבירו. בחכם יש מעלה שיכול בפלפולו בתורה להחזיר מאות הלכות שניתנו בנבואה למשה/י^ט, ותילי תילים של הלכות על כל קוץ וקוץ שבאותיות תורת משה/י^ט. הכי נמי יכול לגלות את העתיד הרמוז בתורה כי כל ימות עולם רמוזים בתורה. וחכם יכול לחדש הלכה ואילו נביא לא יכול כי לא בשמים היא. והחכם יכול להשיג ע"י תורת משה יותר ממשה רבנו/י^ט. אבל חכם לא יכול לקבל תורה חדשה לגמרי כמו נביא, שהרי כל חכמתו היא לגלות את הרמוז בתורת משה שקיבל משמים.

יג. כידוע משנסתלק אחרון הנביאים בתחילת בית שני ביטלו אנשי כנה"ג יצרא דע"ז, משמע שהיו זה לעומת זה, ואילו חכמת התנאים אדרבה התגברה יותר מאז וצ"ע הרי חכם עדיף מנביא ומדוע לא עומדת הע"ז גם כנגד החכמה, אלא רק החכמות החיצוניות חכמת אריסטו שהפיץ אלכסנדר מוקדון אז, דהיינו בימי שמעון הצדיק שהיה ראשון תקופת התנאים. נראה כיון שע"ז היא כח עליון המתלבש בגשמיות הדומה לו וע"י שעובדו כפי הראוי לו משפיע עליו הכח העליון מה שצריך. על כן הוא כנגד הנבואה שגם היא כח עליון, אבל החכמה אע"פ שעל ידה אפשר להשיג יותר, היא חכמה ולא כח עליון. אמנם תאוות ממון שניתנה במקום יצר הע"ז (מהר"ל/י^ט). היא כנגד חכמת התורה כמבואר בתורה ל' שחכמה תתאה זוכים ע"י שונא בצע.

הקדמה

לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות – משמע לא מבעי נביא בכל אחד מעשרה מדרגות נבואה שהאחרונה שבהם רוח הקודש אלא אפילו לומדי תורה ראוי להם לידע מהתורה בעצמה. נראה שהכוונה דווקא ללומד בעיון לישמה ובאמת, דהיינו שמקשה ומתריך לשבר הקליפות ולידע רצון ה' וכוונת המחבר, על מנת ללמוד ולקיים, וכידוע הקושיא והתירוצ' הם הארה מלמעלה, שע"י שמתעמק להבין ומתפלל זוכה שד' ית' שולח לו קושיא וע"י שמוסיף להתעמק ולהתפלל שולח לו תירוצ', נמצא ע"י מאמץ העיון זוכה שנפתח לו (בבחי' מעין מבית ה' יצא) מעין נעלם של דיוק והבנה שהיה מכוסה בקליפה, והכי נמי ראוי שיפתח ויתגלה לו עתיד נעלם הרמוז בתורה המכוסה בקליפה. כי חכמה תתאה מנהגת את העולם נמצא שגם כל מה שיתנהג בעולם בעתיד רמוז בה. לא מבעי ע"י גמטריות וראשי תיבות ודילוגים, שזה לימוד בפני עצמו שכל כוונתו רק לידע עתיד או רמז לעבר, אבל עיקר הכוונה ע"י שלומד לישמה כנ"ל, שמבין מהתורה בעצמה דבר מתוך דבר מה עתיד להיות/י^ט. אבל מהבעש"ט/י^ט משמע שזו מדרגה גבוהה כי צריך שידביק

יש התדבקות כח הנבואה של הנביא שהוא כח המדמה או מה שהוא הכח המקבל הנבואה, שהוא מתדבק בדבר שהוא מתבא עליו. ומפני זה יותר עדיף החכם אשר הוא משיג ויודע הדברים הנעלמים ומוציא אותם משכלו מעצמו, ומפני ההבדל הזה יקרא הנביא חוזה או רואה מה שאין כן בחכם. ולפיכך אי אפשר שיבא כלל ענין עולם הבא והשארית נפש בנבואה, כיון שלא שייך בזה רואה או חוזה, כי דבר זה נבדל מן האדם...

טו. תמורה דף טז. במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר רבי אבהו אפ"כ החזיר עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר וילכדה עתניאל בן קנז.

טז. עירובין דף כא: "קווצותיו תלתלים" אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. "שחרות כעורב" במי אתה מוצאן במי שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש רבה אמר במי שמשחיר פניו עליהן כעורב.

מנחות דף כט: אמר לו (הקב"ה למשה רבנו) אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.

י' רס"ט לילה לר' צדוק הכהן – אות נב – ועל ידי חכמת תורה שבעל פה שהוא הכנסת חכמה אנושית לתורה הוא הניצוח דעשו וגם דעמלק כי על ידי זה אחוים בשורש הנעלם דתורה כמו שאמרו (בבא בתרא יב.) חכם עדיף מנביא ועיין שם ברמב"ן דהוא השגת רוח הקודש. והיינו רוח מקורש העליון חכמה עילאה שמשפיע לחכמה תתאה. ושער חמישים הנעלם ממשה רבינו ע"ה היינו כפי השגתו דרך נבואה שהוא כרואה בעיניו. ועל זה אמרו אחד מאן דאמר בראש השנה (כא ע"ב) בנביאים לא קם אבל במלכים קם רצה לומר בהשגה דרך מדת המלכות חכמה תתאה שהוא השגה פחותה מכל מקום הוא עדיפא במה שיכול להשיג בעיניו יותר גבוהים: וכידוע דהאריז"ל גילה השגת משה רבינו ע"ה מאיזה מקום ושורש היה והוא גילה סודות עליונים שלמעלה מעלה מאותו שורש. אבל כל השגותיו אינו אלא דרך רוח הקדש שאין לזה יחס עם ראייה דנבואה אפילו באספקלריא שאינה מאירה דשאר נביאים כל שכן לנבואת משה רבינו ע"ה.

י" מהר"ל ספר החיים – חלק חיים טובים פרק ה'.

י"ט כך היה נ"ל לבאר בדרך אפשר מדקדוק לשון התרה כאן, וצ"ע.

כ בעל שם טוב על התורה – פרשת ואתחנן אות לו. קבלתי ממורי שיעקר עסק תורה ותפלה (כ"ט) שידביק את עצמו אל פנימיות רוחניות אור אין סוף שבתוך אותיות התורה והתפלה, שהוא נקרא לימוד לשמה, שבוה אמר ר' מאיר (בפ"ו דאבות) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ומגלין לו רזי תורה וכו', ר"ל שידע עתידות וכל מאורעותיו מתוך התורה, וידע איך יתנהג בתורה ועבודת השם יתברך, ומלבד מה שרואה עולמות של מעלה, וכהנה שמעתי מפי מורי ודפח"ח: (תולדות יעקב יוסף ויצא דכ"ח ע"ג):

מקור מים חיים שם הערה כט – ובספר סוד יכין ובוועז פרק ב' כתב וזה לשונו, יחשוב קודם הלימוד מחשבה נכונה שמכין את עצמו ללמוד לשמה, בלי שום כוונה זרה, וכאשר הזהירו אותי לזה מורי הגדולים בתורה ובחסידות, ובראשם ידידי הרב החסיד מופת הדור מו"ה ישראל בעש"ט וצללה"ה, כוונה רצויה בלימוד לשמה, לדבק את עצמו בקדושה ובטהרה עם האותיות בכח בפועל בדיבור ובמחשבה, לקשר חלק מנפש רוח נשמה חיה יחידה בקדושת נר מצוה ותורה אור, אותיות המהימנות ומשפיעים שפע אורות וחיות אלקות אמיתיות נצחיות, וכשזוכה להבין ולהתדבק בהאותיות הקדושים, יכול להבין מתוך האותיות ממש אפילו עתידות, ולכן נקראת התורה מאירת עינים, שמאירה עיני המתדבק בהם בקדושה ובטהרה, כמו האותיות של אורים ותומים, ומילדותי מיום שהכרתי בדביקות אהבה עם מורי ידידי הרב החסיד מו"ה ישראל בעל שם טוב תנצב"ה הנ"ל, ידעתי נאמנה שזה היה הנהגותיו בקדושה ובטהרה ברוב חסידות ופרישות וחכמתו, צדיק באמונתו יחיה דמטמרין גליין ליה, וכבוד אלהים הסתר דבר, עד כאן לשונו, והוא באוצר החיים פרשת ואתחנן דף מ"א ע"א, ובנוצר חסד פרק ד' אות ה' עיין שם, ושם בפרק ה' אות כ"ב סיים בה וזה לשונו, ובאמת כשהיו שואלין למרן

עצמו אל רוחניות אור א"ס שבתוך אותיות התורה שהוא נקרא לימוד לשמה. ועל זה אמר רבי מאיר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה. ומשמע שם בהערת המקור מים חיים הנ"ל שגם מה שאמר הבעש"ט שבתורה גנוז האור הראשון שברא הקב"ה שעל ידו רואה מסוף העולם ועד סוף העולם גם זה ע"י הדבקות באותיות התורה כנ"ל.

עד כאן ההקדמה

✱

תורה לה [כא]

לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות. אין הכוונה שכדאי להם, אלא הכוונה שמכח התורה ראוי להם שאם ירצו יוכלו לידע את העתיד מתוך התורה. וז"ש-וזה שכתוב **(תהלים קי"ט)** **קדם ידעתי מעדותיך** ומבאר רבנו **קדם ידעתי**, פירוש **שאני יודע מקודם מה שיהיה. ומהיכן, מעדותיך דהיינו מן התורה** שנקראת עדות/כ"י, כמ"ש **"ואל הארון תתן את העדות וגו'"**, דהיינו את התורה שהיא עדות בין ישראל לאביהם שבשמים/כ"י: מהלשון **"לומדי תורה"** משמע שלא דווקא צדיקים ובעלי מדרגה, אלא כל הלומד תורה לישמה באמת וממית עצמו עליה/כ"י יכול לידע מהתורה עתידות. ומהלשון **"מן התורה"** משמע שזה מתגלה באותיות התורה, ולכאורה לא דווקא ע"י רוח הקודש או האור הגנוז שבה, אלא שמהתורה בעצמה, דהיינו שע"י שמתעמק בה ומבין דבר מתוך דבר, וכמו שמצינו גדולי תורה שזכו לידע עתידות, ומסתמא זוכים לזה עם רוח הקדש. אבל מה שמובא בשם הבעש"ט שזוכה לזה ע"י שמדבק עצמו ברוחניות אור אין סוף שבאותיות התורה (שם גנוז האור הראשון) כנ"ל וממילא גם יודע עתידות, נראה שהיא מדרגה גבוהה הרבה יותר.

אבל עצם הרצון לידע עתידות לא נראה שבא ממקום טוב, כי תמים תהיה עם ה' אלקיך, והלוואי שנדע את ההווה כראוי/כ"י, ומדוע להתחכם להחיש לידע את העתיד בהווה, וכנ"ל בביאור הרמב"ן לאיסור הניחוש. כי

הריב"ש איזה דבר, היה פותח איזה ספר וזהו וכיוצא גמרא ולומד ואחר כך משיב לשואל, ואמר שאור שברא הקדוש ברוך הוא היה אדם צופה מסוף העולם ועד סופו והיכן גנוז לצדיקים בתורה (עיין לעיל פרשת בראשית אות כ"ז ושם בהגה כ"ג), וכשאדם הצדיק לומד תורה לשמה צופה מסוף עולם ועד סופו, עד כאן לשונו:

כא לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

כב **תהילים פרק קיט (קנב) קדם ידעתי מעדותיך פי לעולם יסדתם:**

רש"י (קנב) קדם ידעתי מעדותיך - קודם היות הדבר ידעתי מתוך עדותיך קדם ירשו את הארץ צוית להם על הבכורים ותרומות ומעשרות וקדם הניחות להם מאויביהם צוית להם והיה בהניח ה' אלהיך לך וגו' (דברים כ"ה) להעמיד מלך ולהכרית עמלק ולבנות בית הבחירה. כי לעולם יסדתם - כי על כל הדברים העתידיים להיות לטוף העולם יסדת עדותיך:

כג **מדרש תנחומא פקודי** - פרק ד ד"א משכן העדות אמר רבי שמעון בן יוחאי אין עדות אלא תורה שנאמר אלה העדות והחקים והמשפטים.

תהילים פרק יט (ח) תורת ידוד תמימה משיבת נפש עדות ידוד נאמנה מחכימת פתי:

מצודות דוד - עדות - המצות יקראו עדות כי מעידים על המקיימים אשר מאמינים בה'.

רד"ק - והעדויות היא מה שהוא עדות בין ישראל לאל שקבלו הם אותו לאלהים והוא קבלם לעם סגולה, כמו ארון העדות (שמות כח, כב), אהל העדות (במדבר יז, כג). כי המצות אשר צוו ישראל בהן הן עדות, והלוחות שהיו בהם עשרת הדברים, שהם כל התורה כולה, והדברים ההם היו עדות גדולה לישראל בראותם כבודו על הר סיני בקולות ולפידים, והמראה הגדול ההוא הוא עדות להם ולבניהם עד עולם. וכן שמירת השבת והמועדים הם עדות ואות וזכרון, ושמירתה ויובל הכל הוא עדות להם ולבניהם עד עולם, כמו שאמר, כי לי כל הארץ (שמות יט, ה), עבדי הם (ויקרא כה, נה).

כד **מהרש"א יומא עב:**

כה **ברכות סג:** דבר אחר (דברים כו ט) **"הסכת ושמע ישראל"** כתתו עצמכם על דברי תורה כדאמר ריש לקיש דאמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר (במדבר יט-יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר אחר הסכת ושמע ישראל הס ואחר כך כתת כדברא דאמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהגה אמרי דבי ר' ינאי מאי דכתיב (משלי ל-לג) כי מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אף יוציא דם ומיץ אפים יוציא ריב במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שניק משדי אמו עליה ומיץ אף יוציא דם.

כו **עיין תורה ערב** - היום אם בקולו תשמעו (תהלים צ"ה), זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישם לנגד עיניו פי אם אותו היום, הן בעסק פרנסה והצטרפותו, צריך שלא יחשב מיום לחברו כמובא בספרים, וכן בעבודתו יתברך לא ישם לנגד עיניו פי אם אותו היום ואותו השערה, כי בשרוצין לנס בעבודת ה', נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לשא משא כבד. אזל בשיחשב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, וגם שלא ידחה את עצמו מיום ליום, לאמר מקור אתחיל, מקור אתפיל בכונה ובכח כראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו פי אם אותו היום ואותו השערה שעומד בו, פי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו, היום ידקא, והיכן:

לכאורה לא מובן מדוע ע"י ניהוש הוא איסור תורה ואילו ע"י התורה זה שבח של לומדי התורה. ועוד שהיא סכנה גדולה כשיודע את העתיד צריך זהירות גדולה שלא לדחוק את השעה, כמבואר בלק"ה גולה ה' שהרבה צדיקים טעו בזה, ומשמע שם דייקא כיון שידעו את העתיד וכגון דוד המלך ובת שבע שידע שהיא בת זוגו ושתייה אשתו, והיה צריך להמתין יותר.

עד כאן ביאור חברותא לתורה לה תנינא

לידע עתיד ע"י לימוד התורה

אין הכוונה לגורל הגר"א/י¹³ שמבקש עצה ולדעת העתיד ע"י שפותח ספר כי זה לא מכח לימוד תורה אלא סיעתא דשמיא שמבקש ממקום עליון הנקרא גורל, ומסתמא זכות התורה גם מסייעת, אבל לפי המבואר בלק"ה שמקום הגורל בשער הנ', צ"ע אין זוכים לזה ע"י פתיחת ספר, ומסתמא זה ממקום נמוך יותר, ואולי תלוי בתמימות שגם היא בחי' גבוהה מאד.

עוד בעניין היצר לידע את העתיד

תשובות והנהגות כרך א' סימן תנד בעניין חכמת כף היד – ועיין בהרמב"ן בהשגות לסה"מ עשה ח' שמנה עשה זו דתמים תהיה וביארה וז"ל, וענין הצוואה שנייחד לבבנו אליו לבדו יתברך ושנאמין שהוא לבדו עושה הכל וכו', וממנו לבדו נדרוש הבאות מנביאיו או מאנשי חסידיו ר"ל אורים ותומים, ולא נבטח מהוברי שמים ולא מזולתם ולא נבטח שיבואו דבריהם עכ"פ, אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים כי הוא משנה מערכת הכוכבים והמזלות כרצונו, ונאמין שכל הבאות תהיינה אלינו כפי התקרבותינו לעבודתו יתברך, ע"ש. נראה דכל האיסור לבטוח בהם, אבל כשאנו בוטח בהם, אלא רוצה לידע מזלו כדי להתחזק בתשובה ומעש"ט, אינו אסור מן הדין, אך מ"מ אין ראוי לעסוק בזה וכמו שביארנו. ועיין ירושלמי שבת פ"ו ה"ט, שכל המנחש סופו לבא עליו שנא' כי לא נחש ביעקב, קרי לו נחש ומי גרם לו שינצל לפי שבטח בקב"ה, וע"ע נמוק"י סנהדרין סוף פרק ז' ושו"ת הרמב"ן סי' רפ"ב.

¹³ ראה ירחון אור ישראל מדור על הפרק גליון לח שנה יב – ביו"ד (סימן קע"ט סעיף א') דאסור לשאול בגורל, והוא מהספרי מקרא דתמים תהיה, אך בתוספות (שבת דף קנ"ו ע"ב ד"ה כלדאי) כתבו דגורלות היינו החוץ בכוכבים, ומאידך גיסא גורל בספר קודש הותר לגמרי, כמו שכתבו הברכי יוסף ומהריק"ש (ובשם הגדולים נ' אות י"ד) וז"ל החיד"א (בברכי יוסף שם), כתב מהריק"ש וכו', נראה לי דלכאנן עלמא מותר לפתוח בתורה לראות הפסוק העולה, כי היא חיינו, וכמו שמצינו ביאשיהו שעשה מעשה על שמצא ספר תורה גלול באותו פסוק, וכן עמא דבר עכ"ל, והנה אמרו בילקוט (משלי סימן רי"ט) אם בקשת ליטול עצה מן התורה הוי נוטל, וכן בדוד הוא אומר בפקודין אשיחה עכ"ל, ומשמע דליטול עצה מן התורה אפשר דבכלל הוי וכו', ומצאתי בקונטרס (כת"י להרב מזהר"א הכהן ז"ל בעל שבט מוסר וכו') שכתב וז"ל: קבלתי מרבתי כשהיו רוצים לעשות איזה דבר והיו מסופקים אם לעשותו אם לאו, היו נוטלים חומש או ארבעה ועשרים והיו פותחים אותו ורואים בראש הדף מה פסוק היה מוצא, וכפי שמראה אותו פסוק היו עושים, ונמצא שהיו מתייעצים עם התורה כדת מה לעשות בכל עניניהם וכו', דהגם שאמרו בספרי אין שואלין בגורלות דכתיב תמים תהיה, כגון זו שרי ודו"ק היטב עכ"ל הברכי יוסף, ועיין עוד בשו"ת חיים שאל (ח"ב סימן ל"ח אות מ"א), (ויש לי להוסיף שראיתי בעצמי את הגה"ק מתולדות אהרן זצוק"ל שעשה כן), וגם גורל הגר"א מפורסם, ובאמת גמרא מפורשת היא (חולין דף צ"ו ע"א), ושמואל בדיק בספרא, אלא שיש גורסין (הרד"ק) שמואל בדק במברא, ובשלטי הגבורים (סנהדרין) כתב דהוי כעין נבואה, (וכן כתב הלבוש לענין פסוק לי פסוקר,